

نقش معنویت در پیشگیری از خیانت زوجین

گردآورنده: خدیجه میرانی¹

چکیده

خیانت زناشویی یکی از مهم‌ترین چالش‌های روابط زوجی است که می‌تواند منجر به فروپاشی خانواده شود. از سوی دیگر، معنویت به عنوان یکی از مهم‌ترین و شخصیت‌ها در زندگی فردی و خانوادگی، نقش بسزایی در حفظ امنیت و سلامت روابط زناشویی دارد. این پژوهش به روش توصیفی به بررسی راه کارهایی برای حفظ نظام خانواده و پیشگیری از خیانت زوجین می‌پردازد و نشان می‌دهند که معنویت با تقویت ارزش‌های اخلاقی، کنترل چشم، حیا، اختصاص محبت به همسر، هنر زن بودن و ... می‌تواند احتمال خیانت را به طور قابل توجهی کاهش دهد. بر این اساس، تقویت معنویت در زندگی زوجین به عنوان راهکارهای پیشگیرانه و مراقبت برای حفظ سلامت و استحکام نهاد خانواده مورد توجه قرار می‌گیرد.

کلیدواژه: معنویت، پیشگیری، خیانت، زوجین

¹. طلبه سطح ۲ حوزه علمیه فاطمیه شهر سرابله، seyeda1374@gmail.com

مقدمه

ازدواج از جمله دستوره‌های الهی در دین اسلام است که بر هر زن و مرد مسلمان واجب شده و می‌توانند با در نظر گرفتن زوجی مناسب و براساس معیارهای اسلامی برای خود برگزیدند. هر کشوری که در آن بنیان خانواده مستحکم باشد، بسیاری از مشکلات آن کشور، بخصوص مشکلات اخلاقی و معنوی آن به برکت خانوادگی سالم و مستحکم برطرف می‌شود یا اصلاً بوجود نمی‌آید. یکی از عوامل مهم تزلزل بنیاد خانواده و کثرت روزافزون آمار طلاق مسئله‌ی خیانت است. مسئله خیانت زناشویی به عنوان یک نگرانی روبه رشد در جامعه مطرح است که با ناپایداری در روابط و نرخ بالای طلاق همراه است. نتایج پژوهش‌ها نشان داده بین معنویت با نگرش به خیانت در زوجین متقاضی طلاق رابطه معنی‌داری وجود دارد، بدین معنی فرضیه تایید می‌گردد. در این زمینه، مقالاتی ارائه شده:

۱- مقاله‌ی معنویت در خانواده؛ از خیانت تا بخشودگی زناشویی به بررسی و شناسایی عوامل پیرامون این موضوع پرداخته‌است.

۲- مقاله‌ی بررسی رابطه معنویت با نگرش به خیانت زوجین متقاضی طلاق استان مازندران؛ در مورد رابطه‌ی بین معنویت و خیانت تحقیق و بررسی انجام داده‌است.

۳- مقاله‌ی الگویابی ساختاری رابطه بین ابعاد شخصیتی با گرایش به خیانت زناشویی با اثر واسطه‌ای باورهای دینی و مذهبی

۴- مقاله‌ی نقش بهزیستی معنوی، گذشت و خودافشاگری زناشویی در خیانت برخط همسران پیشینه‌ی نظری: آدم و حوا قبل از سکونت در بهشت با هم ازدواج کرده‌بودند. طبق آیه "وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ" بقره: ۳۵

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش معنویت در پیشگیری از خیانت زوجین می‌باشد. این پژوهش درصدد این است نشان دهد زوجینی که برخورداری از معنویت هستند، بهتر می‌توانند هوای نفسانی خویش را کنترل، نیازهای روانی و هیجانی‌شان را تنظیم کنند، مسئولیت اعمال خود را بپذیرند و به اخلاقیات پایبند باشند و در زندگی زناشویی خود از هر گونه خیانت به دور باشند.

مفاهیم

معنویت [معنوی]: غیر لفظی، معنوی (فرهنگ بندر ریگی، محمد بندرریگی، انتشارات علمی، جلد دوم، ص ۲۰۲۳)

منسوب به معنی، آنچه منسوب به معنی است، باطنی، حقیقی (فرهنگ عمید، حسن عمید، انتشارات امیرکبیر تهران، جلد دوم، ص ۱۸۲۹)

معنوی بودن، منسوب به معنی، مربوط به معنی، باطنی، حقیقی (فرهنگ فارسی معین، دکتر محمد معین، انتشارات نامن، جلد چهارم، ص ۲۸۹۳ و ۲۸۹۴)

پیشگیری: جلوگیری، دفع، منع سرایت، تقدم به حفظ، صیانت، حفظ صحت، جلوگیری گرفتن (فرهنگ عمید، حسن عمید، انتشارات امیرکبیر تهران، جلد اول، ص ۶۹۶)

مانع شدن از وقوع چیزی در آینده (فرهنگ فشرده سخن، حسن انوری، انتشارات سخن، جلد اول، ص ۵۳۱)

خیانت: غدر، مکر، نقض عهد و پیمان، بی وفایی، نمک به حرامی، نادرستی، بی دینانگی، دزدی، بی عصمتی، زناکاری، دغلی، دغلکاری (فرهنگ معین، دکتر محمد معین، انتشارات نامن، جلد دوم، ص ۱۰۴۸)

انجام دادن عملی برخلاف قول و قرار، تعهد، دوستی یا عشق و به زیان یا علیه طرف مقابل، با سوءاستفاده از اعتماد موجود و به سود خود (فرهنگ فشرده سخن، حسن انوری، انتشارات سخن، جلد اول، ص ۹۶۹)

زوجین: تثنیه زوج، زن و شوهر (فرهنگ فارسی معین، دکتر محمد معین، انتشارات نامن، جلد دوم، ص ۱۲۳۶)

زَوْجین، مثنای زَوْج، زن و شوهری (فرهنگ فشرده سخن، حسن انوری، انتشارات سخن، جلد اول، ص ۱۲۱۴)

۱- نقش معنویت در پیشگیری از خیانت مرد به زن

1_1 کنترل چشم: در قرآن کریم و روایات اسلامی، به مسلمانان توصیه شده که نگاه خود را از موارد حرام حفظ کنند تا از افتادن به گناه و فساد جلوگیری کنند. در بسیاری از روایات، کنترل چشم به عنوان یکی از راه‌های جلوگیری از افتادن به گناهان بزرگ‌تر مانند خیانت و فساد معرفی شده است. نگاه ناپاک می‌تواند آغازگر گناهان بعدی باشد، از جمله خیانت در روابط انسانی. در واقع، حفظ نگاه و دوری از آلوده شدن به گناه از طریق چشم، یکی از راه‌های پیشگیری از خیانت و فساد اخلاقی در زندگی است. همانطور که پیامبر اکرم می‌فرمایند: نگاه، تیری از تیرهای شیطان است. هر کسی که آن را به خاطر ترس از خدا ترک کند، خداوند ایمان شیرینی به قلبش می‌دهد. (بحارالانوار، جلد ۱۰۴، ص ۳۸)

و خدای متعال در قرآن کریم می‌فرماید: چشمهایی را که به خیانت گردش می‌کند از علم خداوند مخفی نیست. (غافر، آیه ۱۹). البته خیانت چشمها صورتهای مختلفی دارد: گاه به صورت نگاههای دزدکی، نگاه تحقیرآمیز، نگاه برای تشویق به فساد، و نگاه به نامحرم، استراق بصر نسبت به زنان بیگانه است و گاه به صورت اشاراتی با چشم به منظور تحقیر یا عیبجویی از دیگران و یا اشاراتی که مقدمه توطئه‌ها و نقشه‌های شیطانی است. (اخلاق فاضل، جلد ۱، ص ۱۳۵)

روانشناسان چشم چرانی را نوعی بیماری روانی می‌شمارند. چشمی که بدین عمل زشت عادت کند، هیچگاه سیر نخواهد شد. در اثر همین نگاه هاست که بسیاری از جوانان پاک دامن از راه عفت خارج می‌شوند و در وادی های فساد سقوط می‌کنند. اگر خانم‌ها در محیط خانه خود را برای همسرانشان آراسته کنند، خواسته‌ی چشمهای مردان آنها از نگاه های حلال برآورده خواهد شد و دیگر دلیلی بر نگاه کردنهای حرام نخواهد داشت. (چشم و نگاه، اکبری محمدرضا، ص ۱۱۰)

وقتی چشم ببیند، دل می‌خواهد. در مرتبه اول، دوم، سوم و ... ممکن است مقاومت کند ولی سرانجام عنان نفس را از دست می‌دهد و به دنبال دلخواه به راه می‌افتد. نگاه‌های غیرمجاز که معمولاً به جنس مخالف نامحرم است، باعث انقلاب درونی و میل انسان به طرف گناه و انحراف جنسی می‌شود و از آنجا که چشم، پیش‌قراول و پیشرو قلب و دل است، او را می‌تواند به فساد و تباهی رهنمون شود، و اگر به نگاه حرام گرفتار شود، دل را هم گرفتار می‌کند.

از حضرت امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند:

نگاه های پی در پی در قلب شهوت ایجاد می کند و همین مطلب برای انحراف نگاه کننده کفایت می کند. (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۳۹)

اسلام چون از مفاسد چشم چرانی اطلاع داشته به کلی آن را ممنوع کرده است.

اگر مردی بی اختیار چشمش به نامحرمی می افتد، نباید نگاه را تعقیب کند، بلکه باید فوراً دیده فرو ببندد و یا به جای دیگری نظر کند. چشم پوشی از نامحرمان در مراحل اولیه شاید تا حدود دشوار باشد ولی با کمی استقامت و تمرین امری سهل و آسان خواهد شد.

در واقع، حفظ نگاه و دوری از آلوده شدن به گناه از طریق چشم، یکی از راه های پیشگیری از خیانت و فساد اخلاقی در زندگی است. (همسرداری، امینی ابراهیم، ص ۹۴)

۲-۱ اختصاص محبت به همسر: از جمله وظایف زن و مرد، رعایت حدود مرزهای الهی و وفاداری نسبت به یکدیگر و خودداری از هرگونه رابطه نامشروع با زن یا مرد دیگری است. آموزه های روایی نیز مردان و زنان مسلمان را به رعایت حریم ها توصیه نموده تا زمینه ی لغزش و افتادن آنان در دام گناه فراهم نشود. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۷۶، ص ۲۶)

محبت و عشق ورزیدن به زن، او را سرشار از انرژی و عشق می کند و به زن توان دوچندان می دهد برای تربیت فرزندان، رسیدگی به خانه و زندگی، گذشت از خیلی موارد که همین محبت کردن مرد باعث آن شده است. به همین دلیل امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید:

برای جلب دل انسان، چیزی مؤثرتر از زبان نیست. (غرالحکم، ص ۲۱۳)

زن که از عواطف ظریف تر و احساسات رقیق تری نسبت به مرد برخوردار است، از شنیدن جملات عاشقانه همسرش به شدت منفعل شده و لذت می برد و به آرامشی مطبوع دست می یابد تا آنجا که اگر از این لذت محروم گردد، هیچ جایگزینی برای آن وجود نخواهد داشت و با وجود تمام شرایط زندگی مطلوب نیز احساس خوشبختی نخواهد کرد. لطافت طبع زن از او موجودی ساخته که گیرنده های احساسی او در برابر پیام هایی که بار عاطفی-احساسی دارند، بسیار دقیق و قوی و ظرافت سنج عمل می کند و او را متناسب با محتوای پیام احساسی منفعل می کند از این رو طبیعی یا تصنعی بودن "دوستت دارم" یا هر جمله عاشقانه دیگری که از همسرش می شنود را از ضرب آهنگ و طنین کلام و نیز از نوع نگاه او تشخیص می دهد. اما گاهی با وجود اینکه می

همسرش بپوشد. به این دلیل رسول خدا یکی از حقوق شوهر را پوشش زیبای زن دانسته و فرموده‌اند:

بر زن است که برای شوهرش خوشبوترین عطرهايش را بزند و قشنگترین لباسهايش را بپوشد و از زیباترین زینت‌ها استفاده کند.

با توجه به موارد گفته شده و همچنین نص صریح قرآن کریم و روایات متعدد، پوشش زن و منحصر کردن زینت و آرایش به همسرش، در جلوگیری از خیانت بسیار مؤثر است و از فساد اخلاقی جلوگیری می‌کند.

۳-۳ هنر زن بودن: «هنر زن بودن» مفهومی است که به مجموعه‌ای از مهارت‌های ارتباطی، عاطفی و روان‌شناختی اشاره دارد که زنان در زندگی مشترک به کار می‌گیرند تا رابطه‌ای سالم، با ثبات و صمیمی با همسر خود ایجاد کنند. این هنر، اگر با آگاهی، خودشناسی و هوش هیجانی همراه باشد، می‌تواند نقشی مؤثر در پیشگیری از خیانت زناشویی ایفا کند و مفهومی است فراتر از جنسیت و به مهارت‌هایی چون همدلی، ارتباط عاطفی مؤثر، درک نیازهای همسر، توانایی مدیریت احساسات و خلق فضای روانی امن در زندگی مشترک اشاره دارد زن می‌تواند با زنانگی خود همسرش را اسیر خود کند و با سیاست زنانه و هنر زن بودن تمام عشق، علاقه، توجه، محبت و ... را مردش را برای خودش مختص و منحصر کند. زنانی که با مهارت‌های عاطفی و ارتباطی خود، احساس تعلق و رضایت را در همسر خود تقویت می‌کنند، احتمال خیانت در همسران‌شان کاهش می‌یابد. از دیدگاه روان‌شناسی اسلامی نیز، همسرمداری آگاهانه و هنرمندانه زن، یکی از مهم‌ترین عوامل تحکیم خانواده است. پیامبر اکرم صل الله علیه و آله و سلم فرمودند:

بهترین زنان شما، زنی است که شوهرش از دیدن او شاد شود، فرمانش را ببرد و در غیاب او، حافظ خود و مال شوهرش باشد (نهج‌الفصاحه، ح ۱۹۸۳، ص ۵۴۸).

تحقیقات نشان داده‌اند که کمبود ارتباط عاطفی، فقدان توجه، و احساس طرد شدن از سوی همسر، از دلایل اصلی خیانت مردان است. بنابراین، توانایی زن در پاسخ‌گویی به نیازهای روانی، عاطفی و حتی جنسی همسرش، می‌تواند مانعی جدی برای گرایش او به خیانت باشد و همچنین تحقیقات روان‌شناختی به وضوح اثبات می‌کند که رضایت عاطفی و جنسی در مردان از مهم‌ترین عوامل بازدارنده خیانت است. قرآن کریم نیز به آرامش روانی حاصل از ازدواج اشاره دارد: وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً (روم، ۲۱)

به تعبیر شهید مطهری، زن در خانواده اگر نقش فطری خود را با شناخت درست از طبیعت مرد و نیازهای او ایفا کند، می‌تواند به تعادل روحی مرد و استحکام زندگی کمک کند. (مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، ص ۱۷۵)

این آیه نشان می‌دهد که نقش محبت، تفاهم و مهربانی در دوام رابطه زناشویی اساسی است. مردی که کانون خانواده‌اش گرم نیست، به برگشتن رغبتی ندارد و وقت‌گذرانی در خارج از منزل برای او خطرناک است؛ چرا که در خارج از منزل، بستر انحراف فراهم‌تر است. وقتی زن به نیازهای عاطفی همسرش توجه نکند، ممکن است در خارج از خانه با کوچک‌ترین رفتار عاطفی به بیراهه کشیده شود. (گلبرگ زندگی، دهنوی، ج ۳، ص ۱۰۷)

تا جایی که امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرمایند: دل‌های مردان وحشی‌اند و به سوی کسی کشیده می‌شوند که با او انس بگیرد. (نهج‌البلاغه، حکمت ۵۰)

در مجموع، هنر زن بودن شامل مهارت‌هایی است که با ارتقاء هوش هیجانی، ارتباط همدلانه و آگاهی از نقش‌های همسری، می‌تواند زمینه خیانت را کاهش دهد و زندگی زناشویی را در مسیر سلامت و وفاداری قرار دهد.

نتیجه گیری

با توجه به یافته‌ها و تحلیل‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که معنویت نقشی بنیادین در استحکام روابط زوجین ایفا می‌کند و به عنوان سپری محافظ در برابر آسیب‌ها مانند خیانت عمل می‌نماید. زوجینی که به اصول معنوی پایبند هستند، نه تنها درک عمیق‌تری از وفاداری و می‌توانند داشته باشند، بلکه در مواجهه با مشکلات زندگی زناشویی رفتارهای سازنده‌تری از خود نشان می‌دهند. به عنوان نمونه، کنترل چشم‌پزازی است که اگر به آن توجه شود بسیاری از معضلات خانواده که خیانت یکی از آن‌هاست، حل می‌شود. بنابراین، آموزش و ترویج باورهای معنوی در مشاوره خانواده، می‌تواند گامی موثر در جلوگیری و کم شدن خیانت زوجین باشد.

منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- بهشتی، احمد، خانواده در قرآن، انتشارات موسسه بوستان گلها، چاپ دوازدهم، ۱۳۹۲
- اکبری، محمدرضا، چشم و نگاه، انتشارات شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، چاپ اول، ۱۳۹۵
- صهبا، دغدغه‌های فرهنگی، انتشارات موسسه ایمان جهادی، چاپ ۳۴، ۱۳۹۰
- زیبایی‌نژاد، محمدرضا، تحلیلی بر مهمترین مسائل زن و خانواده در ایران، انتشارات دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، چاپ اول، ۱۳۹۳
- معین‌الاسلام، مریم/غلامی، علی، زن منتظر و منتظر پروری، بیجا، چاپ اول، ۱۳۸۸
- عبدالعظیم‌محمد، شریف، مترجم: مهدی گلجان، زن در اسلام، مسیحیت و یهودیت، بیجا، چاپ اول، ۱۳۸۹
- استادان طرح جامع آموزش خانواده، جوان و تشکیل خانواده، انتشارات انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران، چاپ سوم، ۱۳۷۶
- دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، انتشارات دارالمهدی-قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵
- مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، انتشارات صدرا، چاپ ۶۹، ۱۳۸۵
- جمعی از خواهران طلبه، زن از دیدگاه ادیان و مکاتب، انتشارات نصایح-قم، چاپ اول، ۱۳۷۹
- گلبرگ زندگی، دهنوی، حسین، انتشارات خادم‌الرضا، چاپ ۶۰، ۱۳۹۰

- نشاط در خانواده، موسوی، سیدحسین، انتشارات دارالطلب-قم، چاپ ۲۳، ۱۳۹۷
- همسر داری، امینی، ابراهیم، انتشارات مسلسل، چاپ سی و پنجم، ۱۳۹۴
- درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، زیبایی نژاد، محمدرضا/سبحانی، محمدتقی، انتشارات نصایح، چاپ سوم، ۱۳۸۲
- آیین همسر داری و تدبیر خانواده، سعیدیان، محسن، مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر، چاپ اول، ۱۳۸۴
- فرهنگ بندرریگی، بندرریگی، محمد، انتشارات علمی، ج دوم
- فرهنگ عمید، عمید، حسن انتشارات امیرکبیر-تهران، ج دوم
- فرهنگ فارسی معین، معین، محمد انتشارات نامن، ج ۴
- فرهنگ فشرده سخن، انوری، حسن، انتشارات سخن، جلد اول